

**ПРО ДЕЯКІ ПИТАННЯ СТАНУ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ПРОБЛЕМ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ І ЗАСОБІВ БЕЗПЕКИ
У МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ УКРАЇНИ**

В статті здійснено аналіз сучасних наукових розробок з питань застосування в Україні заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених у місцях позбавлення волі та обґрунтована необхідність більш активного дослідження даної проблематики з урахуванням теперішнього стану правопорядку і рівня безпечності діяльності всіх суб'єктів та учасників кримінально-виконавчих правовідносин.

Ключові слова: дослідження; наукова розробка; кримінально-виконавча діяльність; заходи фізичного впливу; спеціальні засоби і зброя; місця позбавлення волі; засуджений і персонал Державної кримінально-виконавчої служби України.

Постановка проблеми та її актуальність. Вступ України в Асоційване членство ЄС поставив перед нашою державою одне із ключових завдань – адаптувати вітчизняне законодавство до вимог нормативно-правових актів Європейського Союзу. Зазначений підхід має бути реалізований у тому числі й у сфері виконання покарань України. Такий напрямок передбачено, зокрема, в розділі «Мета і строки реалізації Концепції» Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України, схваленої Указом Президента України від 8 листопада 2012 року № 631/2012 [1].

Особливо актуальним це завдання є з огляду вирішення завдань та забезпечення правопорядку у виправних і виховних колоніях, а також необхідності удосконалення практики застосування в Україні до засуджених у місцях позбавлення волі заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї, позаяк дана діяльність не в повній мірі співвідноситься як з нормами міжнародного права, так із вимогами ст. 3 Конституції України, відповідно до якої безпека людини визнається, поряд з її життям, здоров'ям, честю, гідністю і недоторканністю, однією з найвищих соціальних цінностей. Як свідчить практика, нерідко зазначені заходи безпеки застосовуються персоналом виправних і виховних колоній України неспіврозмірно до ситуацій, що складаються у цих установах виконання покарань, а також пов'язані з тяжкими наслідками для засуджених – призводять до їх смерті, тілесних ушкоджень, нанесення травм, т. ін. Зокрема, щорічно за перевищення службових повноважень з цих питань притягаються до кримінальної відповідальності до 10 осіб з числа персоналу колоній, а до інших видів

юридичної відповідальності – втричі більше. Крім цього, неправомірне застосування заходів і засобів безпеки до засуджених не тільки дестабілізує правопорядок у конкретних виправних і виховних колоніях, але й ускладнює її на територіях адміністративних одиниць, на яких вони дислокуються.

Аналіз досліджень і публікацій. Найбільш наближеними до змісту об'єкта і предмета даної статті та такими, що склали її методологічне підґрунтя, стали роботи, у першу чергу, вчених адміністративного права та процесу, враховуючи, що основним суб'єктом застосування фізичної сили, спеціальних засобів і зброї в Україні є міліція та деякі спеціальні підрозділи інших правоохоронних органів, а саме – наукові праці: В. Б. Авер'янова, О. Ф. Андрійко, О. М. Бандурки, Ю. А. Бауліна, Д. М. Бахрах, Н. А. Берлач, Ю. П. Битяка, В. Т. Білоуса, І. Л. Бородіна, І. П. Голосніченка, Д. І. Голосніченка, Є. О. Дідоренка, Р. А. Калюжного, В. Т. Ковальчука, В. К. Колпакова, Я. Ю. Кондратьєва, О. В. Копана, О. Є. Користіна, А. І. Марущака, М. В. Корнієнка, С. Ф. Костантінова, В. І. Олефіра, О. В. Кузьменко, О. І. Остапенка, А. Г. Чубенка та ін. При цьому слід зазначити, що у більшій мірі роботи з означеної проблематики носять закритий (конфіденційний) характер, а тому є недоступними для широкого кола фахівців, а також пересічних громадян, включаючи засуджених.

У кримінально-виконавчій науці з цієї тематики за часи незалежності України не захищено жодної дисертації. Лише окремі аспекти досліджуваної проблематики знайшли своє відображення у підручниках, навчальних посібниках та коментарях до КВК України, а також в наукових працях В. А. Бадири, І. Г. Богатирьова, В. В. Василевича,

П. А. Вороб'я, А. П. Геля, В. О. Глушкова, О. М. Джужи, Т. А. Денисової, А. В. Кирилока, О. Г. Колба, І. М. Копотуна, В. О. Корчинського, О. М. Костенка, О. В. Лисодеда, С. Я. Лихової, Ю. О. Левченка, Л. П. Оніки, В. І. Осадчого, А. В. Савченка, А. Х. Степанюка, В. М. Трубникова, С. Я. Фаренюка, В. І. Шакуна, І. С. Яковець та ін. Поряд з цим, незважаючи на певний масив наукових робіт, що пов'язані з дослідженням проблем застосування в Україні заходів фізичної сили, спеціальних засобів і зброї до засуджених у місцях позбавлення волі, це питання є актуальним і має теоретико-прикладне значення, що й обумовило вибір теми даної статті.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової та навчально-методичної літератури показав, що досі в Україні, з часів її незалежності до теперішнього часу, монографічних досліджень, включаючи на рівні кандидатських або докторських дисертацій, з означеної тематики не проводилось. У той самий час, численні наукові розробки в галузі адміністративної діяльності, у першу чергу, ті, що пов'язані із застосуванням заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї працівниками міліції [2], не відображають особливостей змісту кримінально-виконавчих правовідносин та не можуть у повній мірі забезпечити науковий супровід реалізації положень ст. 106 КВК України «Підстави застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї», що й виступило додатковим аргументом при виборі об'єкта, предмета, мети і завдань даної наукової статті. Як показали результати даного дослідження, неналежним чином розкриття ця проблема й науковцями кримінально-виконавчого профілю в Україні. Зокрема, в єдиному класичному підручнику по кримінально-виконавчому праву України, підготовленому в 2010 р. за загальною редакцією доктора юридичних наук, професора О. М. Джужи, дане питання розглядається не в якості окремого підрозділу (у силу його важливості та практичної значущості), а в підрозділі 21.2. «Функції режиму і засоби його забезпечення» [3, с. 590-594] та, частково, - у підрозділі 7.4. «Право засуджених на особисту безпеку» [3, с. 215], не розкриваючи при цьому тих складностей, прогалин і недоліків правового характеру, що мають місце при застосуванні до засуджених у місцях позбавлення волі, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї, що досить важливо з огляду вирішення поставлених у цій науковій роботі завдань дослідження. Аналогічний підхід застосовано й у підручнику по кримінально-виконавчому праву України за

редакцією доктора юридичних наук, професора А. Х. Степанюка 2006 р. випуску, в якому питання про застосування до засуджених, які тримаються у виправних і виховних колоніях України, зазначених заходів і засобів безпеки розглядається у розділі 19 «Режим у колоніях та засоби його забезпечення» [4, с. 178-179]. У підручнику по цій навчальній дисципліні за загальною редакцією докторів юридичних наук, професорів В. В. Голіни та А. Х. Степанюка 2011 р. випуску дане питання, хоча й висвітлено в окремому § 5 розділу 19 «Режим у колоніях та засоби його забезпечення», проте суті проблем застосування на практиці до засуджених у місцях позбавлення волі, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї у цьому навчальному виданні не розкрито [5, с. 206-208].

Не надано належної уваги цій проблематиці й в інших навчально-методичних виданнях України. Так, дане питання у навчальному посібнику «Кримінально-виконавче право України» (А. П. Гель, Г. С. Семаков, І. С. Яковець) (2008 р. випуску) розглядається у підрозділі 18.3. розділу 18 «Правове регулювання режиму в установах виконання покарань» [6, с. 410-413], також не даючи відповіді на суттєві практичні проблеми, що виникають у правозастосовній практиці персоналу ДКВС України зазначених у ст. 106 КВК заходів забезпечення режиму тримання засуджених у колоніях. Не внесли повного розуміння у зміст даної проблематики й науково-практичні коментарі до КВК України. Зокрема, у першому із них, що був опублікований у 2005 р. за загальною редакцією А. Х. Степанюка, не знайшли свого відображення ті питання, що відображені в ч. 3 ст. 106 КВК (щодо особливостей застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до окремих категорій засуджених до позбавлення волі), а також в ч. 6 цієї статті Кодексу (про застосування заходів безпеки в інших випадках, передбачених Законом України «Про міліцію» і «Про внутрішні війська міністерства внутрішніх справ України») [7, с. 354-356], що має практичне значення для удосконалення діяльності суб'єктів правозастосування зазначеної норми права. Суттєво не змінилось інформаційне забезпечення ст. 106 КВК й у Науково-практичному коментарі КВК України 2008 р., підготовленого за загальною редакцією А. Х. Степанюка, у якому фактично повторені ті положення, що були відображені у попередньому Коментарі [8, с. 315-316]. Такими ж формальними по змісту є роз'яснення до зазначеної статті КВК, що викладені в науково-практичному коментарі до КВК

України за загальною редакцією доктора юридичних наук, професора І. Г. Богатирьова (2010 р.) [9, с. 228-229]. Не вирішив означених вище проблем й один з останніх Науково-практичних коментарів до КВК України, виданих за загальною редакцією докторів юридичних наук, професорів В. В. Коваленка та А. Х. Степанюка у 2012 р. [10, с. 315-321].

Епізодичними та безсистемними, як показало вивчення їх змісту, є інші наукові навчально-методичні видання з питань, пов'язаних із застосуванням заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених у місцях позбавлення волі в Україні. Зокрема, у Методичних рекомендаціях «Заходи безпеки, що застосовуються до ув'язнених і засуджених в Україні» (О. Г. Колб, І. Л. Баран, Т. В. Кузьмук) висвітлені проблеми, які мали місце у правозастосовній практиці персоналу СІЗО та УВП до 2000 р. [11], тобто на час дії ВТК України 1970 р. Відповідно до глави 13 ВТК «Заходи безпеки і підстави застосування зброї» та ст. 81 «Застосування заходів безпеки до осіб, позбавлених волі», а також ст. 82 «Підстави застосування зброї», по-перше, були розмежовані по інших нормах загальні підстави застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї, а, по-друге, її назва носила також узагальнений зміст – «заходи безпеки», до яких, крім цього, законодавець на той час відніс і «особливий режим у місцях позбавлення волі» (ст. 81-1 ВТК України). Жодного слова не говориться про право на застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї, а також про правові підстави такої діяльності персоналу пенітенціарних установ в «Доктринальній моделі побудови пенітенціарної системи України нового типу: інноваційний проєкт», у 2014 р. розробленій І. Г. Богатирьовим. [12]. У Доктринальній моделі Закону «Про пенітенціарну систему України», розроблену в 1997 році Г. О. Радовим, серед прав співробітників пенітенціарної системи визнано таке, як «у випадках, передбачених законом, застосовувати проти засуджених засоби індивідуального захисту і активної оборони» (ст. 47) [13, с. 47]. Крім цього, в ст. 56 цієї Моделі «Забезпечення співробітників пенітенціарної системи засобами безпеки» було визначено, що співробітники пенітенціарної системи, які працюють безпосередньо із засудженими, забезпечуються засобами радіозв'язку, індивідуального захисту і активної оборони. При необхідності, за рішенням директора пенітенціарної установи, співробітники можуть бути екіпіровані іншими засобами безпеки, передбаченими

чинним законодавством [13, с. 51-52], чого ні в нині діючому КВК України, ні в Законі України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» немає.

Лише у загальних рисах про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і зброї мова ведеться у докторській дисертації І. М. Копотуна «Теоретико-прикладні та правові засади запобігання злочинам, що зумовлюють виникнення надзвичайних ситуацій у виправних колоніях України» [14]. Зокрема, у підрозділі 4.1. цієї роботи «Правове регулювання запобігання злочинам, що зумовлюють виникнення надзвичайних ситуацій у виправних колоніях», її автор серед заходів кримінально-виконавчого характеру, які входять у зміст запобігання злочинам, називає заходи забезпечення безпеки персоналу та засуджених (ст.ст. 10, 102-106 КВК України) [14, с. 341]. І хоча у подальшому І. М. Копотун у своїй дисертації і піддає аналізу деякі аспекти застосування фізичної сили, спеціальних засобів і зброї до засуджених у місцях позбавлення волі в Україні та пропонує видозмінити зміст ст. 106 КВК України, у цілому відповіді на питання, що стосуються проблем з означеної тематики дослідження, він не дає [14, с. 342-346]. Такий самий підхід І. М. Копотун виклав і в своїй монографії «Запобігання злочинам, що призводять до надзвичайних ситуацій у виправних колоніях» (2013 р.) [15]. Так, у підрозділі 5.3 цієї наукової розробки «Спеціально-кримінологічні та індивідуально-профілактичні заходи запобігання злочинам, що призводять до надзвичайних ситуацій у виправних колоніях» він лише констатував, що в узагальненому виді діяльність щодо спеціально-кримінологічного запобігання злочинам, що призводять до надзвичайних ситуацій у виправних колоніях, містить і застосування особливих заходів безпеки (заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї) [15, с. 347]. Незмінною залишилась позиція І. М. Копотуна й в інших його наукових працях. Поряд з цим, у посібнику «Організація нагляду за засудженими у кримінально-виконавчих установах» (2012 р.), співавтором якого є І. М. Копотун, у розділі «Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї в УВП» дано детальний аналіз зазначених заходів безпеки та здійснено їх поділ на: а) засоби індивідуального захисту; б) засоби активної оборони; в) засоби забезпечення спеціальних операцій, а також здійснена характеристика їх потенційних можливостей [16, с. 43-58]. У той самий час, і в даній роботі не дано тлумачення проблемних питань, що виникають у правоза-

стосувальній практиці персоналу УВП та не піддано аналізу ключові правові терміни і категорії, що використовуються у змісті ст. 106 КВК України (фізичний опір; інші насильницькі дії; особи, які злісно не виконують вимоги персоналу колоній; т. ін.), що важливо з огляду вирішення конфліктів та інших складних ситуацій, що мають місце у ході відбування та виконання покарання у виді позбавлення волі. Зокрема, О. С. Христюк звертає увагу науковців і практиків на таку із них, як проблеми спілкування співробітників та засуджених, що нерідко переростають у відкритий конфлікт та необхідність застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї [17, с. 158-162].

Деякі елементи по запобіганню зазначеним проблемам у виправних і виховних колоніях України розробив у своїх роботах Г. А. Тарасов, запропонувавши такий захід, як саморегуляцію та використання психотехніки при вирішенні складних завдань персоналом цих УВП [18, с. 81-83]. У свою чергу, І. П. Закорко науково обґрунтував особливості психологічної стійкості співробітників правоохоронних органів в процесі підготовки до ведення рукопашного поєдинку із озброєним злочинцем [19, с. 225-227], що важливо з огляду удосконалення прикладних засад застосування до засуджених у місцях позбавлення волі, заходів фізичного впливу. Певні методологічні засади з означеної проблематики можна знайти в інших наукових розробках. Так, Є. М. Ткаченко серед фактичних підстав, що дають право на застосування заходів фізичної сили, спеціальних заходів і зброї, називає кризові стани, які виникають у засуджених до позбавлення волі у ході відбування даного покарання [27, с. 299-302]. Таку ж оцінку зазначеним особистісним ситуаціям (стресогенним), що виникають у діяльності персоналу колоній, дає у своїх наукових працях і В. І. Пліско [21, с. 376-380] та А. Є. Левенень, який, зокрема, зауважив, що професійна діяльність у кримінально-виконавчій службі відрізняється своєю інтенсивністю і напруженістю, що пов'язано з виконанням службових обов'язків у жорстко обмежені терміни, наявністю переважно кількісних критеріїв оцінювання успішності діяльності, постійною взаємодією з людьми, серед яких переважає криміногенний контингент, екстремальністю умов праці, необхідністю ухвалення рішень правового характеру [22, с. 307]. Проте у контексті вирішення задач даного дослідження більш предметно сформувані підходи з означеної проблематики у роботах О. В. Ведмідського, який переконаний, що

правила застосування фізичної сили, спеціальних засобів і зброї повинні бути чітко визначені не галузевими нормативними актами ДПтС України, а в окремому Законі України «Про застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї в органах та установах Державної пенітенціарної служби України» [23, с. 313].

Серед проблем, що мають безпосереднє відношення до безпеки персоналу і засуджених, деякі дослідники також називають:

1) підвищення ефективності діяльності персоналу органів і установ виконання покарань, зміну професійної психології та подолання стереотипів у взаємовідносинах персоналу та засуджених;

2) впровадження сучасних технологій у діяльність ДКВС України, включаючи інженерно-технічне забезпечення колоній та забезпечення у повному об'ємі персоналу УВП індивідуальними засобами захисту;

3) подолання протидії засуджених до позбавлення волі та забезпечення безпеки персоналу УВП засобами кримінологічного та оперативно-розшукового запобігання злочинам і правопорушенням;

4) нейтралізацію впливу кримінологічних детермінант на стан особистої безпеки засуджених в установах виконання покарань;

5) забезпечення права засуджених на особисту безпеку шляхом застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї;

6) зниження впливу соціально-психологічних факторів на ефективність професійної діяльності співробітників установ виконання покарань;

7) підвищення рівня епсихологічної підготовки персоналу ДКВС України;

8) зменшення віктимності поведінки персоналу виправних колоній;

9) удосконалення законності та дисципліни персоналу органів і установ виконання покарань;

10) забезпечення реалізації в Україні міжнародних стандартів з прав і свобод засуджених;

11) охорону громадської безпеки та правопорядку в місцях позбавлення волі [24, с. 37-49]; ін.

Деякі елементи правового механізму застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї в Україні до засуджених у місцях позбавлення волі пропонується у наукових роботах І. Г. Богатирьова, зокрема, в частині удосконалення спеціально-кримінологічних засад запобігання вчиненню злочинів відносно персоналу ДКВС України [25, с. 6-9]. У цьому ж контексті цікавою є позиція І. П. Міщук щодо визначення поняття «посягання на життя», що важливо з

огляду встановлення фактичних підстав для застосування зазначених вище заходів і засобів безпеки до засуджених, які тримаються у виправних колоніях України [26, с. 89-91], а також погляди С. А. Шалгунової щодо змісту кримінально-правового поняття насильства [27, с. 114-118]. Досить наближеними до змісту досліджуваної проблематики є наукові розробки І. О. Колба, який вчинив спробу удосконалити правові засади та практику реалізації і забезпечення права засуджених до позбавлення волі на особисту безпеку [28, с. 53-56], а також авторського колективу, в якому він брав участь, навчального посібника «Право на особисту безпеку засуджених до позбавлення волі в Україні: поняття, зміст та форми забезпечення». Питаннями примусу в кримінально-виконавчому праві активно також займається І. С. Михалко [29], що теж використано у даному дослідженні як методологічне підґрунтя для досягнення його мети і вирішення поставлених задач.

Елементи сучасної кримінально-виконавчої політики України, включаючи правові гарантії щодо забезпечення особистої безпеки персоналу ДКВС України та засуджених до позбавлення волі, обґрунтував у своїх наукових працях М. М. Яцишин [30], що зіграло свою відповідну роль й при розкритті теми даного дисертаційного дослідження.

Індивідуальні засади віктимологічного запобігання злочинам і правопорушенням, що вчиняються засудженими до позбавлення волі, знайшли своє відображення в роботах В. С. Наливайко та В. В. Кондратішиної, а в цілому віктимологічні основи запобігання злочинам у місцях позбавлення волі – у наукових працях З. В. Журавської [31], що теж важливо з огляду удосконалення правового механізму застосування до засуджених у місцях позбавлення волі в Україні, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї.

У загальних рисах питання щодо забезпечення безпеки персоналу колоній та засуджених до позбавлення волі розглянуто в дисертації М. С. Пузирьова «Диференціація та індивідуалізація виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк» [32, с. 8-9]. У свою чергу, С. Ю. Замула досить всебічно дослідив основні тенденції та чинники розповсюдження кримінальної субкультури у місцях позбавлення волі, як однієї із джерел, що створює небезпеку для встановленого порядку виконання та відбування даного покарання в УВП [33, с. 22-27], що було використано у цій науковій статті для визначення такого поняття, як «фактичні підстави» засто-

сування заходів і засобів безпеки до засуджених у місцях позбавлення волі.

Певні засади правового та фактичного характеру щодо застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї розроблені у працях кримінологів, а також вчених, які займаються дослідженням так званої «пенітенціарної» злочинності. Проте найбільш ґрунтовне підґрунтя з означеної тематики дослідження створили науковці в галузі адміністративного права, процесу та діяльності [34, с. 126-125]. Поряд з цим і у даних наукових розробках не були досліджені ті питання, що склали зміст сучасних проблем з питань застосування заходів і засобів безпеки до засуджених, а саме:

1) не з'ясовано поняття та зміст заходів фізичного впливу спеціальних засобів і зброї, що застосовується в Україні до засуджених у місцях позбавлення волі;

2) правові підстави та особливості застосування зазначених заходів засобів безпеки у виправних і виховних колоніях України;

3) сучасний стан та тенденції застосування в Україні заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених у місцях позбавлення волі;

4) міжнародно-правові підходи щодо застосування до засуджених у місцях позбавлення волі заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї; ін.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз наукової, навчальної та методичної літератури дозволяє стверджувати, що на сьогодні досить актуальною та нагальною теоретико-прикладною проблемою в Україні є застосування заходів фізичної сили, спеціальних засобів і зброї до засуджених у місцях позбавлення волі, а тому це питання потребує більш активної участі науковців у її вирішенні.

Література

1. *Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України*: Указ Президента України від 8 листопада 2012 р. № 631/2012 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 87. – Ст. 3531.

2. *Довідник про автореферати виконаних в Україні за 1991-2008 роки дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата юридичних наук / укладачі: В. К. Гришук, Б. О. Кириш, О. Ф. Пасека*. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2009. – 472 с.

3. *Кримінально-виконавче право України: підруч.* / [О. М. Джу́жа, І. Г. Богатирьов, О. Г. Колб та ін.]; за заг. ред. О. М. Джу́жі. – К.: Атіка, 2010. – 752 с.
4. *Кримінально-виконавче право: підруч. [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.]* / за ред. А. Х. Степанюка. – Х.: Право, 2006. – 256 с.
5. *Кримінально-виконавче право України: підруч.* / [В. В. Голіна, А. Х. Степанюк, О. В. Лисодєд та ін.]; за ред. В. В. Голіни і А. Х. Степанюка. – Х.: Право, 2011. – 328 с.
6. *Гель А. П. Кримінально-виконавче право України: [навч. посіб.]* / [Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С.]; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 624 с.
7. *Кримінально-виконавчий кодекс України: наук.-практ. коментар* / А. Х. Степанюк, І. С. Яковець; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – Х.: Юрінком Інтер, 2005. – 560 с.
8. *Науково-практичний коментар Кримінально-виконавчого кодексу України* / А. П. Гель, О. Г. Колб, В. О. Корчинський [та ін.]; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.
9. *Науково-практичний коментар Кримінально-виконавчого кодексу України* / [І. Г. Богатирьов, О. М. Джу́жа, О. І. Богатирьова, Є. М. Бодюл та ін.]; за заг. ред. І. Г. Богатирьова. – К.: Атіка, 2010. – 344 с.
10. *Кримінально-виконавчий кодекс України: наук.-практ. комент.* / за заг. ред. В. В. Коваленка, А. Х. Степанюка. – К.: Атіка, 2012. – 492 с.
11. *Заходи безпеки, що застосовуються до ув'язнених і засуджених в Україні* / О. Г. Колб, І. Л. Баран, Т. В. Кузьмук: Методичні рекомендації. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – 19 с.
12. *Богатирьов І. Г. Доктринальна модель побудови пенітенціарної системи України нового типу: інноваційний проект* / І. Г. Богатирьов. – К.: ТОВ «ВД Дакор», 2014. – 56 с.
13. *Радов Г. О. Доктринальна модель Закону «Про пенітенціарну систему України»* // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – 1997. – № 1 (2). – С. 11-52.
14. *Копотун І. М. Теоретико-прикладні та правові засади запобігання злочинам, що зумовлюють виникнення надзвичайних ситуацій у виправних колоніях України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08* / І. М. Копотун; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса, 2014. – 510 с.
15. *Копотун І. М. Запобігання злочинам, що призводять до надзвичайних ситуацій у виправ-*
- них колоніях: моногр. / І. М. Копотун – К.: ПП «Золоті ворота», 2013. – 472 с.
16. *Дука О. А., Копотун І. П. Організація нагляду за засудженими у кримінально-виконавчих установах: посібник* / За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джу́жі. – К.: Державна пенітенціарна служба України, 2012. – 222 с.
17. *Христюк О. С. Співробітники та засуджені: проблеми спілкування* / О. С. Христюк // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – 2000. – № 5. – С. 158-162.
18. *Тарасов Г. А. Психотехніка саморегуляції в роботі психологічної служби установ виконання покарань* / Г. А. Тарасов // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – 1996. – № 1. – С. 81-83.
19. *Закорко І. П. Особливості відпрацювання психологічної стійкості у співробітників правоохоронних органів в процесі підготовки до ведення рукопашного поєдинку із озброєним злочинцем* / І. П. Закорко // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – 2000. – № 5. – С. 225-227.
20. *Ткаченко Є. М. Аспекти проблеми кризових станів, які виникають у засуджених під час відбування покарання* / Є. М. Ткаченко // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – 2001. – № 6. – С. 299-302.
21. *Плиско В. И. Регуляція состояния напруженности сотрудников в стрессогенных ситуациях* / В. И. Плиско // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – 2001. – № 6. – С. 376-380.
22. *Левенець А. Є. Стрес-чинники в діяльності працівника пенітенціарної практики: матеріали Міжнар. наук.-практ. конфер. (м. Київ, 24 жовт. 2013 р.)* / відп. ред. І. М. Копотун, С. Г. Стеценко. – К.: Інститут кримінально-виконавчої служби, 2013. – С. 307-309.
23. *Ведмідський О. В. Застосування персоналом виправних колоній сили до засуджених у випадку вчинення втечі* / О. В. Ведмідський // Державна пенітенціарна служба України: історія, сьогодення та перспективи розвитку у світлі міжнародних пенітенціарних стандартів та Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 28-29 берез. 2013 р.). – К.: ДПтС України; ВД «Дакор», 2013. – С. 311-313.
24. *Копотун І. М. Охорона громадської безпеки та правопорядку у місцях позбавлення волі як складова сучасної кримінально-виконавчої політики* / І. М. Копотун // Науковий вісник Інституту кримінально-виконавчої служби. – 2012. – № 1. – С. 37-49.

25. *Богатирьов І. Г.* Заходи спеціально-кримінологічного запобігання вчиненню злочинів відносно співробітників Державної пенітенціарної служби України / І. Г. Богатирьов // Актуальні проблеми застосування кримінального законодавства: матеріали круглого столу (Київ, 28 листопада 2013 р.) / відп. ред. М. С. Пузирьов, О. С. Стеблинська. – К.: Державна пенітенціарна служба України, Інститут кримінально-виконавчої служби, 2013. – С. 6-9.

26. *Міщук І. П.* Сутність та особливості визначення поняття «посягання на життя» в кримінальному праві України / І. П. Міщук // Актуальні проблеми застосування кримінального законодавства: матеріали круглого столу (Київ, 28 листопада 2013 р.) / відп. ред. М. С. Пузирьов, О. С. Стеблинська. – К.: Державна пенітенціарна служба України, Інститут кримінально-виконавчої служби, 2013. – С. 89-91.

27. *Шалгунова С. А., Дуйловський О. В.* Кримінально-правове поняття насильства // Актуальні проблеми застосування кримінального законодавства: матеріали круглого столу (Київ, 28 листопада 2013 р.) / відп. ред. М. С. Пузирьов, О. С. Стеблинська. – К.: Державна пенітенціарна служба України, Інститут кримінально-виконавчої служби, 2013. – С. 114-118.

28. *Колб І. О.* Про зміст забезпечення права засуджених на особисту безпеку / І. О. Колб // Формування пенітенціарної системи України: проблеми сьогодення: матеріали наук.-практ. конф. (Одеса, 25 травня 2012 р.). – Одеса: Управління ДПтС України в Одеській області, Одесь-

кий державний університет внутрішніх справ, Міжнародний гуманітарний університет, 2012. – С. 53-56.

29. *Михалко І. С.* Забезпечення принципу раціонального застосування примусових заходів і стимулювання правослухняної поведінки засуджених: монографія / І. С. Михалко. – Х.: Право, 2013. – 200 с.

30. *Яцишин М. М.* Історико-правові засади кримінально-виконавчої політики України: монографія / М. М. Яцишин. – Луцьк: Волин. нац. ун-т імені Лесі Українки, 2010. – 448 с.

31. *Віктимологічні засади боротьби зі злочинністю у місцях позбавлення волі: Монографія / З. В. Журавська. – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2012. – 168 с.*

32. *Пузирьов М. С.* Диференціація та індивідуалізація виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / М. С. Пузирьов; Нац. акад. внутр. справ. – К., 2012. – 20 с.

33. *Замула С. Ю.* Профілактика впливу кримінальної субкультури на неповнолітніх засуджених у спеціальних виховних установах: навч.-метод. посіб. / С. Ю. Замула. – Біла Церква: ДПтСУ, 2011. – 240 с.

34. *Довідник про автореферати виконаних в Україні за 1991-2008 роки дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата юридичних наук / укладачі: В. К. Гришук, Б. О. Кириш, О. Ф. Пасека. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2009. – 472 с.*

О. Г. Колб

О некоторых вопросах состояния научного исследования проблем применения средств безопасности в местах лишения свободы Украины

В статье осуществлён анализ современных научных разработок по вопросам применения в Украине средств и оружия к осуждённым в местах лишения свободы, а также обоснована необходимость более активного исследования данной проблематики с учётом сегодняшнего состояния правопорядка и уровня безопасной деятельности всех субъектов и участников уголовно-исполнительных правоотношений.

Ключевые слова: исследование; научная разработка; уголовно-исполнительная деятельность; средство физического влияния; специальные средства; оружие; места лишения свободы; осуждённый; персонал Государственной уголовно-исполнительной службы Украины.

O. Kolb

Towards some issues of scientific study of security measures' problems in Ukrainian prisons

The paper analyzes the current scientific researches concerning the application of physical effects, special means and weapons to prisoners in prisons of Ukraine and it's grounded the need of more active investigation of this problem considering the current state of law and order and the safety of all participants and subjects of penal relationships.

Key words: research; scientific development; penal activities; measures of physical restraint; special means and firearms; places of detention; convicted and staff of the State Penitentiary Service of Ukraine.